

2023-04-27

Minnesanteckningar från konferensen om utmaningar och möjligheter för EU:s framtida energiförsörjning

Inledning

Den 23–24 april hölls en interparlamentarisk konferens i riksdagen om utmaningar och möjligheter för EU:s framtida energiförsörjning. Syftet med konferensen var att erbjuda goda möjligheter att dela kunskap och erfarenheter med koppling till konferensens tema. Förhoppningen var att detta är till gagn för såväl EU:s som de enskilda medlemsstaternas möjligheter att möta nuvarande och framtida utmaningar på det energipolitiska området. Konferensen hölls inom ramen för riksdagens del av Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd – den så kallade parlamentariska dimensionen av ordförandeskapet. Riksdagens näringsutskott organiserade konferensen, och ett hundratal ledamöter från olika europeiska parlament deltog. Konferensen inleddes den 23 april med en middag på Vasamuseet och fortsatte dagen därpå i riksdagshusets andrakammarsal. Den del av konferensen som ägde rum i riksdagshuset var indelad i följande tre sessioner:

- Försörjningstrygghet och utmaningar för energimarknaderna i skuggan av en orolig om värld.
- Utbyte av åsikter på det tema som har behandlats under föregående session.
- Hållbar forskning, utveckling och innovation som en lösning på EU:s energiutmaningar.

Ytterligare information samt videoupptagningar från konferensen finns [här](#).

Session 1 Försörjningstrygghet och utmaningar för energimarknaderna i skuggan av en orolig om värld

Session 1 inleddes med ett anförande av näringsutskottets ordförande Tobias Andersson där han hälsade alla deltagare välkomna till konferensen och särskilt nämnde de inbjudna parlamentarikerna från Ukraina. Ordföranden fortsatte med att redogöra övergripande för Sveriges förutsättningar för energiproduktion och för hur Sveriges energimix ser ut. Vidare pekade ordföranden på de utmaningar som ett alltmer elektrifierat samhälle ställer på energiproduktionen, både i Sverige och i Europa. Avslutningsvis framhöll han bl.a. vikten av en ökad fossilfri energiproduktion och ett ökat samarbete för att möta utmaningarna.

Därefter höll Dr Timur Gül, chef för avdelningen för energiteknikpolicy vid International Energy Agency (IEA), ett anförande om Europas energitmaningar ur ett globalt perspektiv. Dr Gül inledde anförandet med en redogörelse för hur Rysslands invasion av Ukraina påverkat den europeiska energimarknaden och framhöll att EU under det gångna året lyckats väl med de åtgärder som vidtagits med anledning av Rysslands krig. Ryssland försökte spela energikortet men har inte lyckats, konstaterade Gül.

Vidare anförde Dr Gül att statlig policy är viktig för att öka användningen av ren energi. EU:s regler har t.ex. möjliggjort en ökad användning av solpaneler och elbilar samt minskade CO₂-utsläpp. EU står dock inför olika utmaningar. Dr Gül framhöll särskilt sårbarheten i att det finns en geografisk koncentration när det gäller bl.a. gruvdrift, försörjning av kritiska råmaterial och produktion av teknologiska komponenter.

Avslutningsvis framhöll Dr Gül vikten av ökad konkurrenskraft, vilket är viktigt för energiproduktion och en nyckel för att industristrategier ska vara lyckosamma.

Sessionen fortsatte med ett anförande om energiförsörjningsutmaningar och lösningar som föreslås av Europeiska kommissionen. Anförandet hölls av Mechthild Wörzdörfer, biträdande generaldirektör vid Generaldirektoratet för energi (DG ENER) i Europeiska kommissionen. Hon inledde med att redogöra för de åtgärder som EU vidtagit under det år som förflutit sedan Ryssland invaderade Ukraina och framhöll att kommissionen hade reagerat snabbt med flera olika åtgärder och underströk samtidigt stödet för Ukraina. En viktig åtgärd som Wörzdörfer framhöll är det s.k. REPowerEU-paketet som bl.a. innehåller åtgärder för energieffektivitet och diversifierad energitillförsel samt för att EU ska kunna gå över till förnybara energikällor. Biträdande generaldirektör Wörzdörfer betonade att EU har infört mål för gaslagring, pristak och förenklade tillståndsförfaranden samt att EU-länder är solidariska i krissituationer.

Vidare framhöll Wörzdörfer att det behövs långsiktiga strategier och inte bara nödåtgärder för att hantera kriser. Energieffektivisering är viktigt, liksom ökad användning av förnybara energikällor. Till sist framhöll hon det s.k. netto noll-paketet som innehåller åtgärder för att öka konkurrenskraften.

Nästa punkt på programmet var ett anförande om alternativa bränslen och utvecklade energimarknader som en lösning på EU:s energiförsörjningsfrågor. Anförandet hölls av Markus Wråke, verkställande direktör för Energiforsk. Han redogjorde bl.a. för de negativa aspekterna av beroendet av fossila energikällor och betonade bl.a. vikten av att bygga vidare på det momentum som nu finns inom t.ex. energieffektivitet. Wråke framhöll även vikten av att de som drabbas hårdast av t.ex. höga elpriser måste skyddas för att nya regler ska kunna vinna acceptans hos medborgare och företag. Han menade också att politiker har en viktig uppgift och ett stort ansvar i fråga om att förklara behovet av nya beslut.

Slutet på den första delen av session 1 innehöll två anföranden om perspektiv från nationella parlament, dels från Guillaume Kasbarian, ordförande för ekonomiutskottet i Frankrikes nationalförsamling, dels från Andriy Gerus, ordförande för utskottet för energi, bostäder och allmännyttiga tjänster i Ukrainas parlament Verkhovna Rada.

Ordförande Kasbarian inledde med att konstatera att EU står inför många utmaningar men att de senaste åren har visat att EU fungerar och har kraft att stå emot olika typer av kriser. Kasbarian fortsatte med att betona att EU behöver nya strategier för att hantera CO₂-utsläppen och värna konkurrenskraften samt att självförsörjningen måste öka inom flera olika områden. REPowerEU-paketet är viktigt, och Kasbarian underströk kärnkraftens betydelse för EU:s energiförsörjning.

Därefter höll ordförande Gerus ett anförande. Han framhöll att Ukraina vet vad en stabil energiförsörjning betyder för ett samhälle. Rysslands krig mot Ukraina har medfört en omfattande förstörelse av bl.a. energiinfrastruktur, och Ukraina ser värdet i att integreras med EU:s energimarknader. Ordföranden framhöll såväl Europas hjälp till Ukraina som värdet av ett fortsatt samarbete, och han tackade kommissionen och EU:s medlemsstater för det stöd som man visat.

Efter en kortare paus höll Sveriges energi- och näringsminister Ebba Busch ett anförande om energiförsörjningssituationen i EU. Fokus i anförandet låg på utmaningar under det svenska ordförandeskapet och på längre sikt. Energi- och näringsministern inledde med att konstatera att energiförsörjningen har varit en prioriterad fråga sedan Rysslands invasionskrig i Ukraina inleddes och att EU varit sårbart för prisförändringar. Busch framhöll att EU dock agerat enat och att det nu är viktigt att den fossila energiproduktionen fasas ut och att den rena energin ökar. Oberoendet från Ryssland har ökat, och bl.a. därför har riskerna för elbrist minskat. Det svenska ordförandeskapet står även redo att hantera kommande förslag i närtid om det skulle behövas. I anförandet underströk energi- och näringsministern betydelsen av nya regler när det gäller förnybar energi och energieffektivisering och framhöll att EU:s energimarknad måste vara rustad att fungera även i kristider. För detta krävs bl.a. mer fossilfri produktion där kärnkraft spelar en viktig roll.

Energi- och näringsminister Bush betonade avslutningsvis EU:s stöd för Ukraina.

Session 2 Utbyte av åsikter på det tema som har behandlats under föregående session

Under session 2 utbyttes åsikter på de teman som behandlades under session 1. De inbjudna ledamöterna fick då tillfälle att ställa frågor till en panel som bestod av föredragshållarna under session 1. Detta skedde under ledning av moderator Johan Kuylenstierna, generaldirektör vid forskningsrådet Formas. Här fick de inbjudna parlamentarikerna möjlighet att framföra sin syn på hur olika europeiska länders förutsättningar för elproduktion ser ut. Flera av deltagarna framhöll vikten av diversifiering av energiproduktion och framförde i flera fall olika åsikter om kärnkraftens roll i energisystemet. Flera av frågeställarna berörde även frågan om energilagring och dess betydelse för Europas energiförsörjning.

Session 3 Hållbar forskning, utveckling och innovation som en lösning på EU:s energiutmaningar

Session 3 handlade om hållbar forskning, utveckling och innovation som en lösning på EU:s energiutmaningar och modererades av Lina Bertling Tjernberg, professor i elkraftnät vid KTH. Här hölls en paneldiskussion med en grupp unga forskare och innovatörer som på olika sätt sysslar med innovationer med koppling till energiområdet. I panelen deltog:

- Jessica Jewell, docent i energiomställning vid institutionen för rymd- geo- och miljövetenskap vid Chalmers tekniska högskola och Universitetet i Bergen
- Liam Hardey, medgrundare och vd för Cellfion
- Valentina Zaccaria, universitetslektor i energiteknik och medlem av Framtidens energi vid Mälardalens universitet
- Afzal Siddiqui, professor vid institutionen för data- och systemvetenskap vid Stockholms universitet och adjungerad professor vid institutionen för matematik och systemanalys vid Aalto-universitetet.

Paneldeltagarna inledde med kortare anföranden med inriktning på deras fokusområden. Därefter fick de deltagande parlamentarikerna möjlighet att uttrycka åsikter och ställa frågor till paneldeltagarna.

Elisabeth Thand Ringqvist, näringsutskottets vice ordförande, avslutade konferensen med ett anförande där hon pekade på den snabba tekniska utvecklingen som en viktig faktor för att uppnå målet om att bli ett utsläppsfritt samhälle. Hon underströk också vikten av samarbete för att minska beroendet av Ryssland och Kina. Avslutningsvis tackade hon alla som deltagit och uppmanade deltagarna att fortsätta att ha kontakt med varandra för att utbyta idéer och erfarenheter.